

KÖNYVISMERTETÉS

Dr. Szretykó György

Gazdasági túlélésünk esélyei

A közelmúltban nagyon érdekes könyv jelent meg Gidai Erzsébet, nemzetközileg ismert közgazdász és jövőkutató tollából. A szerző ebben a könyvében rendszerezi nézeteit a gazdasági liberalizmusról és gazdaságunk helyzetéről, az adósság áráról, az állami vagyon eltűnéséről, az elszegényedésről, a szellemi tőke helyzetéről, és az Európai Unió fejlődésének alternatíváiról. Ezzel egyidőben felvázolja az egyes területeken jelentkező negatív tendenciák megállításának lehetséges módszereit, egyúttal a gazdasági újjáépítés fő pilléreit.

A szerző a liberalizmus természetrajzát és fejlődéstörténetét elemezve rámutat, hogy a liberális gazdaságpolitika nem más, mint a nemzetközi pénzügyi intézmények (Világbank, Nemzetközi Valutaalap) követelményeihez való igazodás. Magyarországon a gazdaságpolitikai filozófia alapjait – csaknem 20 éve – a neoliberais közgazdaságtan elméletének sajátos magyar változata képezi, erős pénzügyi megszorításokkal.

A közgazdasági liberalizmus tehát szorosan összekapcsolódik a monetáris gazdaságpolitikai iskolával, amely kimondja, hogy az állam szerepét vissza kell szorítani, a piac az, ami meghatározó a gazdasági folyamatok irányításában és összehangolásában, s ehhez pénzügyi eszközöket és irányítási módszereket kell felhasználni (pl. a kamatpolitika, árfolyampolitika, adópolitika, vámpolitika eszközeit). A piaci gazdálkodást a gazdasági élet minden területére ki kell terjeszteni. A szerző hangsúlyozza, hogy ennek a közgazdasági iskolának a gyakorlati érvényesülése a 80-as évekre bebizonyította működésképtelenségét, mivel a piaccgazdálkodás kiterjesztése, a szigorú pénzügyi szabályozás eszközei kettészakították a gazdaságot, egy virágzó pénzügyi és keres-

kedelmi érdekkörre, és egy leépülő termelési szférára. Mindez a pénzügyi egyensúly felbomlásához vezetett.

Mindenütt a világon (az USA-ban, Nagy-Britanniában és Magyarországon is), ahol a monetáris, a pénzkínálat ellenőrzésére alapozott gazdaságpolitika alkotta az irányítás eszközt, gyakorlatilag megbukott, alkalmatlanná vált a gazdasági bajok orvoslására. A termelés egyes területein pedig (pl. az agrárgazdaság), soha nem tudott uralkodóvá válni. Ezt bizonyítják az agrártámogatások az USA-ban és az Európai Unió tagállamaiban.

Magyarország gazdasági válságának történetét kutatva, a szerző alá húzza, hogy jóllehet az már a II. világháborút követően megkezdődött, amikor az országot a szovjet birodalomhoz csatolták, Moszkvából irányították és a magyar nemzeti sajátosságoktól eltérő fejlődést erőltettek az országra. Bár eszközrendszerében változott, de eredményét tekintve tovább terjedt a válság, a 70-es évek végétől, a monetáris iskola gazdasági átvételének megindulásától, amikor is a nemzetközi pénzügyi szervezetek kiterjesztették csápjaikat a birodalom térségére is. Ílymódon Magyarország kettős prés alá került, amelynek során egyidőben tett eleget Moszkva parancsainak, és kiszolgálta a nyugati pénzvilág érdekeit. Ma már az is körvonalazódik, hogy valójában a háttérben a világ fő történéseit irányító liberális láthatatlan kéz parancsait hajtotta végre, és hajtja végre az ország mind a mai napig.

Magyarország nem fejlett ország, hanem súlyos terheket cipelő nemzetgazdaság, az alkalmazásra kerülő liberális gazdaságpolitikai eszköztára azonban a fejlett világban alakult ki. Ez erőteljes konfliktusokat hív életre, amelyek megoldása pénzpolitikai eszközökkel nem lehetséges. Ennek eredménye: a gazdaság teljesítménymutatóinak romlása, a lakosság tömeges méretű elszegényedése, a szellemi tőke leépülése. Mindebből következik, hogy a magyar társadalom zsákutcában halad, még az olyan pótcselekvéssel is, mint az 1955. márciusában bejelentett Bokros-program. Gidai Erzsébet szerint gazdasági túlélési

esélyeink jelentősek, ha szakítunk a monetarizmussal, az eddigi gazdaságpolitikai folyamattal, s a fenntartható társadalom gazdasági követelményeit valósítjuk meg.

A szerző részletesen elemzi az ország eladósodásának folyamatát, amelyen belül három elkülönülő korszakot különböztet meg:

1. Az első az 1973-1979 közötti időszak, amikor adósságállományunk meredeken növekedett.
2. Ezt követi, az 1980-1989 közötti időszak, amikor 1980-1984 között az adósságállomány szintjét stabilizálni lehetett, majd 1984-től ismét nagyfokú növekedés figyelhető meg.
3. A harmadik 1990-től, a politikai hatalomváltás utáni időszaktól számítható, amikor tovább folytatódott az eladósodás növekedése. (12. o.)

Az első szakaszban 1973-1979 között a magyar gazdaság nem rubel relációjú eladósodási hajlama nőtt. Az eladósodást a világpiacon árobbanást követő cserearány romlás indította el, pontosabban az, hogy erre a változásra a magyar gazdasági és politikai vezetés nem megfelelően reagált. Jól érzékelhető, hogy 1973-tól a nem rubel relációjú külkereskedelem egyenlege gyorsan romlik. A kedvezőtlen változás oka, hogy az import értéke az árobbanás miatt jelentősen megnövekedett, amelyet az export értéke a világpiacon a konjunktúra és a cserearány romlás miatt nem tudott követni. A külkereskedelmi forgalom hiányából adódó deficitnek több, mint 70%-át a cserearány romlása okozta. A reálszféra teljesítménye ezzel egyidejűleg rosszabbodott, a nemzetgazdaságban egyensúlyzavarok keletkeztek. A felvett hitelek kamatait és a tőketörlesztést már ekkor újabb hitelekből finanszírozták. Magyarországon súlyos eladósodásának folyamatát és az ezzel összefüggő bajokat lényegében ezek az évek indították el.

1974-1979 között összesen 3,5 milliárd dollár áramlott be az országba, 1980-tól azonban megkezdődött az erőforrások kiáramlása. Közben a megnövekedett kamatlábak miatt a nettó kamat évi 200 millió dollárról évi 1000 millió dollárra emelkedett. 1978-ban a nettó adósságállomány jelentősen meghaladta az 1980-ra tervezett 4,3 milliárd dollárt és veszélybe került az ország fizetőképessége. Ekkor a magyar kormány „rászánta magát” a radikális gazdasági restrikcióna, aminek következtében az adósságnövekedés ugyan átmenetileg lelassult, de a helyzet nem stabilizálódott.

A magyar eladósodási folyamat második szakaszát az 1980-as évtől kezdve számíthatjuk 1989-ig. Ettől az időtől kezdve folyik a küzdelem az ország fizetőképességének a megőrzéséért. A szerző a két időszakot együttesen vizsgálja, mivel az 1979-1984 közötti időszak egy átmenet csupán, amely megalapozta az 1984 utáni adósságrobbanást. Ez oly módon történt, hogy a Magyar Nemzeti Bank rövidtávú előnyök és a fizetőképesség fenntartása érdekében egyre rosszabb, hosszabb távú feltételekkel rulírozta a felvett hiteleket, s így mintegy maga előtt gördgette a mind magasabbra növekvő adósságtömeget. (Például a jenben felvett hitelek, a jen-dollár drasztikus megváltozása miatt hatalmas mértékben megemelkedtek.)

1970-1987 között az ország nettó adósságállománya 0,5 milliárd dollárról 13,7 milliárd dollárra nőtt. Míg az ország 1974-1979 között a külkereskedelmi deficit finanszírozását szolgálta, addig 1978 után az adósságállomány öngerjesztővé vált, vagyis kialakult az adósságcsapda. 1989-ben a teljes bruttó tartozás 20,7 milliárd dollár volt.

A szerző szerint az 1990 nyarán az új kormányzat ott folytatta tovább a liberális monetáris gazdaságpolitikát, ahol a Németh-kormány abbahagyta. S bár csökkent a „kettős könyvelés” szerepe, az adósság rendezésére azonban semmiféle lépés nem történt. Ezzel az Antall-kormány történelmi mulasztást követett el, s az adósság növekedésének újabb útját indította el.

A fizetőképesség minden áron való fenntartásának rendelték alá a privatizációt, a nemzeti vagyon fillérékért történő elherdálását, a szociális kiadások leépítését, a belső kereslet csökkentését. Vagyis szolgai módon követték az IMF restriktív előírásait. Míg az Antall-kormány ideje alatt mintegy 5 milliárd dollárral emelkedett az adósságállomány, addig az 1994 májusi választások eredménye nyomán visszatért régi-új kormányzat egy év alatt 9 milliárd dollárral növelte meg a külső adósság mennyiségét. Ha ez a trend tovább folytatódik, akkor az ezredfordulót követően 45-50 milliárd dollárra is felemelkedhet a bruttó adósságállomány.

Gidai Erzsébet hangsúlyozza, hogy Magyarország, miután 1982-ben tagja lett a Nemzetközi Valutaalapnak, mind a mai napig az általa előírt forgatókönyvet teljesíti szolgai módon. A probléma lényege az, hogy a nemzetközi pénzügyi intézetek általában olyan gyógymódokat javasoltak, amelyek fejlett piacgazdasági viszonyok között alkalmasak bizonyos mértékű strukturális változások kikényszerítésére, a fejlődő országok gyenge piacgazdaságai (ide sorolandó Magyarország is), azonban a javasolt gyógymódokba beleroppannak, éles társadalmi konfliktusok alakulnak ki.

A szerző röviden áttekinti az adósságcsökkentés nemzetközi tapasztalatait is. Ennek során nyomatékosan aláhúzza, hogy a globális kérdéssé vált adósságproblémát mielőbb nemzetközi szinten szükséges rendezni, amelyet az érdekeltek közös felelősségén alapuló átfogó stratégia alkalmazásával lehet megvalósítani. Ennek számtalan módja van, az adósság-elengedéstől az adósságcsereig, és más pénzügytechnikai megoldásig. Kormányzati felelősségtől függ, mennyire élnek ezekkel a lehetőségekkel.

A szerző polemizálva a MNB vezetőinek nyilatkozataival, arra a következtetésre jut, hogy megnyugtató megoldást ma az adósság elengedése, leíratása jelenthet. Emellett a következő érveket sorakoztatja fel.

1. Mindenekelőtt a kettős kockázatvállalást, ami egyaránt érinti a hitelezőt is és az adóst is.
2. Az adósságelengedés mellett szól, hogy az 1982 előtt felvett hitelek (törzstőke) több mint tízszeresét fizette vissza az ország, adósságszolgálat formájában.
3. Felhozhatók érvként történelmi érdemek, (pl. a magyar-osztrák határ megnyitása 1989-ben stb.).
4. Magyarország stratégiai helyet foglal el Európában, hiszen közvetítő szerepet tölt be Kelet és Nyugat között. Nem mindegy tehát a stratégiában gondolkodó befektetőknek, pénzintézeteknek, hogy mi történik a jövőbeni piacokkal.
5. A hitelező bankoknak is érdekük az adósság elengedése, a tiszta lap indítás, hiszen egy gazdaságilag tönkrement ország, ha hosszú távon válik fizetéseképtelenné, akkor a bankok hosszú távon nem tudják kihelyezni pénztőkéjüket, elesnek a hasznot biztosító kamatréstől. (29-30. o.).

Kétségtelen tény, hogy Magyarország külföldi adósságszerkezete nem kedvező, hiszen kétharmadát a kötvényadósság teszi ki, ami köztudottan a legrosszabb hitelezési mód. A kötvények esetében is van lehetőség a kockázat átvállalására, a biztosító társaságok, a bankszövetségek közreműködésével. Az adósságállomány fennmaradó egyharmad részarányából a legegyszerűbb az állami, kormányzati hitelek elengedése, és a legnehezebb a Világbankkal és az IMF-el szót érteni. Gidai Erzsébet szerint az adósság rendezésével hosszú ideig nem lehet várni, s minden valószínűség szerint ezt már az új kormányzat fogja elvégezni.

A szerző röviden áttekinti a magyarországi privatizációs folyamat sajátosságait, az állami vagyon eltűnését. A privatizáció nyertesei a pártállami vezetőség, a reprivatizációs erők, a kis- és közép bur-

zsoá réteg, és az új politikai nomenklatura. A magánosítás legnagyobb vesztesei a munkavállalók lettek, akik az utcára kerültek.

1989-ben az állami vállalatok mérleg szerinti vagyonának értéke 2000 milliárd forintot tett ki, a mérlegekben nem szereplő telkek becsült értéke további ezer milliárd forintot tett ki. A 3000 milliárd forintot jelentő állami vagyon mai értéken 6000 milliárd forint vagyonértéknek felel meg.

Az 1989-1995 közötti privatizáció mintegy 6-700 milliárd forint értékű volt. A még megmaradt állami vállalatok értéke mintegy 1500 milliárd forint értéket tesz ki. Ha a fenti értéket az 1995-re valorizált teljes vagyon értékéhez, a 6000 milliárd forinthez viszonyítjuk, akkor az állami vagyon értéknek mintegy 10%-át volt képes az állam a központilag vezérelt privatizáció keretében magánosítani, a tulajdonnak mintegy 20%-a állami kézben maradt, a teljes vagyonértéknek mintegy 70%-a azonban eltűnt, illetve részben önkormányzati és banki tulajdonba ment át. Az „elolvadt” állami vagyon összege 4 ezer milliárd forintot tesz ki. Ez azt is jelenti, hogy a magánosítás „kicsúszott” a kormányzat kezéből, más folyamatok működtek közre, a privatizáción kívüli magántőke felhalmozódása ment végbe. Ebben jelentős mértékben közreműködött az 1987-1990-között lezajlott spontán privatizáció, a külföldre kiáramlott vagyonmentésnek feltüntetett tulajdonhányad, a magyar számviteli rendszer módosítása nyomán megjelenő vagyonvesztés, a vállalatok külső és belső piacvesztése.

A szerző bebizonyítja, hogy a külföldi működőtőke beáramlása 8 milliárdra tehető, ebből az összegből mintegy 4 milliárd dollár köthető a privatizáció folyamatához, a többi új vállalkozások alapítását finanszírozta. Vagyis a külföldi tőke a privatizációs bevételek felét adta, a termelt profítanak azonban több, mint 60%-át tette zsebre és ennek javarészét kivitte az országból. Ez azt is mutatja, hogy a külföldi befektető a legértékesebb állami vállalatokat szerezte meg, mint pl. az élelmiszeripar, gyógyszeripar, vegyipar, igen alacsony, nem egyszer jel-

képes áron. A megvásárolt vállalatoknál jelentősebb technológiai átalakítást nem hajtottak végre, ezzel szemben behozták saját termékeiket, s ugrásszerűen megemelkedtek a fogyasztói árak. A külföldi cégek többsége tehát lényegében a piacot vásárolta ki saját termékei számára.

Az 1994-es választást követő koalíciós kormányzat intézkedései tovább bővítik a vagyonkimentés sorát, egyrészt az ingatlanok külföldiek számára is történő szabad adásvételével, s a kapott forintbevétel külföldre történő engedély nélküli kivitelével, devizában történő átutalásával. Másrészt, a még megmaradt mintegy 1500 milliárd forintot kitevő állami tulajdon, benne a legnagyobb tételt jelentő energiaszektor privatizációjával, továbbá az egészségügy várható privatizációjával gyakorlatilag befejezi az állami cégek magánosítását. A privatizációs folyamat végén a kormányzati elgondolások szerint végül is a magyar nemzet vagyon nélkül marad, miközben belső és külső államadósságai tovább emelkednek, azokra nem lesz fedezet.

A szerző röviden áttekinti az elszegényedés folyamatát és megállításának lehetséges eszközeit. Megítélése szerint, a megélhetést biztosító jövedelem szempontjából ma a magyar lakosság két rétegét különböztethetjük meg, az egyik a nagyon magas jövedelemmel rendelkezők aránya, amely csoport a népesség lélekszámának néhány százalékát képezi. Ezzel szemben áll több mint 9 millió elszegényedő tömeg.

A hazai megélhetési viszonyok egyik legsúlyosabb gondja az Európában egyedülállóan kialakult jövedelemaránytalanság. Magyarországon a minimálbér 12,200 Ft/hó, egy bankelnök bruttó fizetése 1,5-3 millió Ft/hó összeget is kitehet. Az alsó és felső határ között több mint 250-szeres a különbség!

Gidai Erzsébet elemzései alapján, ma Magyarországon a lakosság mintegy 50-60%-a él a létminimum szintjén és az alatt. A magyar lakosságon belül a jövedelem nagysága alapján az alábbi csoportokat különbözteti meg:

1. Az a réteg, (a lakosság kb. 30%-a) ahol a létminimum alatti jövedelemhez jutnak, a nagyon szegények csoportját alkotja, a létminimum szintjén élők pedig a szegények körét alkotják. Ide tartoznak a rendőrök, tűzoltók, pénzügy- és vámőrök, a katonák, az egészségügyi szakdolgozók, a pedagógusok, a kultúra területén dolgozók.
2. A lakosság 20-30%-a közötti részaránya alkotja az alacsony és közepes nagyságú jövedelmek csoportját, akik közül az alacsony jövedelmű rétegnek megtakarítása nincs, jövedelmüket felélik. A közepes jövedelműek esetében már bizonyos megtakarításra is sor kerül.
3. A népesség felső 15-20%-át kitevő gazdagok csoportjához tartozó háztartásokban az egy főre jutó jövedelem 1974-ben kétszer akkora, mint az országos átlag, 1995-ben nyolcszor-tízszer akkora, bár ebből a csoportból egyre többen csúsznak le a közepes jövedelműek sorába. Külön csoportba sorolja a népességen belül a szupergazdagokat, akik néhány százezer főre tehető családtagokkal együtt. Az ide tartozók nettó havi jövedelme elérheti a 600-800 e/Ft/fő/hó. Bár e csoport igen differenciált, a jövedelmük a társadalmi átlaghoz képest folyamatosan növekszik, míg az előbbi csoportokra a folyamatos csökkenés a jellemző. (39.o.)

A jövedelmek aránytalanul nagy különbségét tükrözi a lakosság területenként is eltérő életszínvonala. Például Budapest II. kerületében lakók életviszonyai Belgium szintjének, míg a VIII. kerületieké, egy szegény latin-amerikai országénak felelnek meg.

Magyarországon az átlagos családnagyság mintegy három főből áll, a népesség lélekszáma 10,3 milliót tesz ki. A korösszetétel európai mércével is kedvezőtlen, a lakoságnak csaknem egyharmada nyugdíjas korosztályú. 2010-ig az előrejelzések szerint 1 millió fővel csökken a lélekszám.

A szellemi tőke helyzetét vizsgálva, a szerző arra a következtetésre jut, hogy Magyarország – más országokkal ellentétben – fejlődésében alapvetően a szürke állomány növelésére, a felsőoktatás és a kutatás magas szintű fejlesztéséből adódó profitszerzésre támaszkodhat. Ezzel párhuzamosan rámutat a felsőoktatás, tudományos kutatás és termelő szféra egymást támogató, kiegészítő jellegének – hosszú időn keresztül érvényesülő – anomáliáira, illetve szükségességére. Továbbá hangsúlyozza, hogy hosszú távon is károkat okoz az 1995-ös költségvetésben a kutatásra, oktatásra tervezett források erőteljes leépítése. Ezzel kapcsolatban aláhúzza, hogyha nem történik meg a forrásbővítés, akkor kétségtelenül igazuk lesz azoknak, akik véleménye szerint Magyarországon egy kis számú „elit” és nagy többségű „szolga” réteg van. Az „elit” tanul és taníttatják, a „szolga” beletörődik, hogy a gyereke is „szolga” lesz. A „szolgaság” kihívásra válaszolni kell, s ez az iskoláztatás, a művelődés magasabb szintjében található meg.

Az Európai Unió jövőjével kapcsolatban a szerző négy fejlődési utat vázol fel:

1. Az Európai Unió kiteljesedése és a föderatív Európa létrejötte.
2. A fejlett Nyugat-Európa integrációja teljessé válik, de a viszonylag fejletlen Közép- és Kelet-Európa kívül marad ezen integráción.
3. Németország közép- és kelet-európai szerepvállalásának növekedése.
4. A nyugat-európai integrációs folyamat megtorpan és megindul egy dezintegrációs, felbomló folyamat. (56-65. o.)

A szerző, miután minden egyes alternatívát bemutat, aláhúzza, hogy a maastricht-i szerződéssel az Európai Unió minden bizonnyal elérte csúcspontját, és a következő években inkább a dezintegrációs tendenciák felerősödni.

Az elmúlt évek fejleményei azt bizonyítják, hogy az egyes országok közötti divergencia máris érzékelhető. A Maastrichtban a kamatlábakra, az inflációra, a munkanélküliségi rátára, a belső adósságra, a költségvetési hiányra, a valuták árfolyamára stb. előírt kritériumoktól ma a tagországok távolabb vannak, mint az egyezmény aláírása idején. A közös pénzügyi politikától való távolodás függvényében Németország már fel is vetette egy három sebességes Európa gondolatát, amelyben a különböző gazdasági teljesítményű országok mintegy koncentrikus körökként kapcsolódnának egymáshoz.

Ha a nyugati együttműködésen növekvő rések fedezhetőek fel, mégkevésbé várható, hogy Közép-Európa ehhez az integrációhoz belátható időn belül csatlakozzon. Közép-Európa ugyanis a maga 100 milliós népességével, elmaradt iparával, ugyanakkor jelentős agrár potenciáljával megemészthetetlen falat az Európai Unió számára.

Miközben egy egységes Európa létrehozására a feltételek kevésbé kedvezőek, meg van a lehetőség, de a szükség is, egy szűkebb, regionális együttműködés kialakítására, amely lassan, de a gazdasági kényszer alapján meg is indult.

A szerző szerint, ha Gibraltártól az Uralig terjedő Európa egészét vesszük figyelembe, akkor nagyjából hat olyan alrégió emelhető ki, amely a dezintegráció tényezője, egyúttal a regionális együttműködés színtere lehet. A feltételezett hat régió az alábbi: Skandináv régió, Nagynémet gazdasági tér, Közép-Európa, Latin-Európa, Balkáni Közösség, Szláv-Közösség. (64. o.)

A felsorolt hat régió közül Közép-Európa az, amelyik az együttműködés szempontjából a legkritikusabb, önmagában gazdaságilag nehezen állná meg a helyét. Itt minden valószínűség szerint a Nagynémet gazdasági térrel, mindenekelőtt Németországgal várható a szorosabb regionális együttműködés.

Végül a szerző bemutatja a gazdasági újjáépítés fő pilléreit. Az új gazdaságpolitika saját utas, tehát a nemzeti sajátosságokhoz illeszkedő, hagyományokat tisztelő elveket vall. Gazdaságtörténeti példák is igazolják (Franciaország, Dánia, Finnország, Németország, Japán), hogy a fejlődés akkor volt a legdinamikusabb, amikor a nemzeti érdekek figyelembevételével a hazai ipar, agrárgazdaság, a szellemi erőforrás védelmével valósult meg.

A nemzeti utas gazdaságpolitika feltételezi a „menedzser államot”, amely a lényeges struktúra-átalakító koordináló feladatokat végzi. Ügyel a szociális biztonságra, a kiegyensúlyozott nemzetközi kapcsolatok fenntartására és kiépítésére. Ez a gazdaságpolitika a vegyes tulajdonviszonyokat képviseli, szemben a monetáris felfogás magántulajdon fetiszizálásával. A cél a magántulajdon nevesítése, a valóságos tulajdonosok kialakítása, amelyek a magántulajdon mellett lehetnek közösségek (önkormányzatok), biztosító pénztárak, vagyonekezelő központok, vagy a dolgozók, mint kollektív tulajdonosok.

Gidai Erzsébet szerint a stratégiai célok megvalósításához az út rövidtávú intézkedési programon keresztül vezet. A rendteremtés legalább egy évre szigorú irányítást tesz szükségessé, amelynek során a megvalósítandó legfontosabb feladatok:

1. A külföldi adósságtörlesztés leállítása, és a tárgyalások megkezdése az adósságegredmények ügyében.
2. A vagyonekeltár elkészítése, az újjáépítési program megkezdésének évére vonatkozó állapotokra és visszamenőleg az 1989-es évre, amivel rekonstruálni lehet a nagy állami vagyon államosításának első szakaszát. A vagyonekeltár segítene abban, hogy feltárjuk a mintegy 4000 Mrd forintnyi állami vagyon „elolvadása” mögött meghúzódó történéseket. A vagyonekeltár elkészítése az Állami Számvevőszék irányításával történik. Ezzel egyidőben elkerülhe-

tetlen a vagyonelezámoltatás nagyobb állami vállalatok privatizációját érintő esetekben.

3. A lakosság megélhetési biztonságának megteremtése. Első lépésként szükséges a közterhek csökkentése és a befizetések hatékonyabb ellenőrzése, másik eszköz a jövedelemkülönbségek felszámolása.
4. Termelésfejlesztő, munkahelyteremtő, kedvezményes kamatozású, vagy kamatmentes hitelnyújtás a vállalkozóknak és a lakosságnak, lakásépítés, lakásfelújítás céljára.
5. Kiemelt fejlesztést igényel a humán infrastruktúra, mindenekelőtt az oktatás és az egészségügy, vissza kell állítani a felsőoktatás ingyenességét.
6. A lakosság folyamatos és korrekt információkkal történő ellátása szükségessé teszi a sajtó, rádió, televízió nemzeti médiákká történő átalakítását és a kulturális szennytól való megtisztítását. (69. o.)

A felsoroltak azok az alappillérek, amelyek megvalósítása egy év alatt megkezdhető és jó szervezettséggel véghez vihető viszonylag rövid idő alatt. Ezt követően három éves fejlesztési programra kerülne sor, ami a gazdaság újjáépítését valósítaná meg. Ifjúsági és családsegítő programmal ez idő alatt el lehet érni a népesség további csökkenésének megállítását. Ez a program kiterjed a hazai termékek védelmére, ha szükséges, védővámok segítségével. Ez idő alatt elindítható egy közép-európai regionális együttműködés megvalósítása. A szerző szerint a stratégiai célkitűzések alapja, ha váratlan események nem szólnak közbe, két választási ciklus alatt megvalósíthatóak. Ha viszont nem következik be a gazdaságpolitikában minőségi váltás, akkor elveszítjük túlélési esélyeinket, Magyarország gyarmatország lesz és hosszú távon az is marad.

Összegzőképpen megállapítható, hogy a szerző gondolatai kifejtésekor a jelenlegi liberális gazdaság- és társadalompolitikával szemben egy másik alternatívát, a nemzeti utas, egyúttal emberközpontú gazdaság- és társadalompolitikai stratégiát vázol fel, amelynek bizonyos elemei természetesen vita tárgyát képezhetik. Ahhoz azonban nem fér kétség, hogy ennek kidolgozásához – a jelenlegi körülmények között – nem kis bátorság kell.

(Gidai Erzsébet: *Gazdasági túléléseink esélyei és az adósság ára*. Püski: Budapest, 1996. 72. o.).

Az 1995. évi tartalomjegyzék

GAZDASÁG

Balogh Elemér: Magyarország külföldi adósságai	3-4.	17-26.
Drábik János: Restriktó helyett adósságkönnyítést	3-4.	5-16.
Endrey Antal: A wall street világralmi törekvései és hazánk	3-4.	5-16.
Gaál Béla: Közösségi marketing az agrárgazdaságban	1.	65-75.
Gazdag László: Monetarizmus és restriktó	2.	44-52.
Grasseli Gábor - Láng Eszter: Az ipari park, mint az észak-alföldi régió fejlesztésének lehetséges alternatívája	3-4.	66-100.
Herczeg János: A hazai privatizáció nyertesei és vesztesei	2.	44-52.
Lentner Csaba: Az agrárfinanszírozás aktuális kérdései Magyarországon	1.	5-47.
Nagy Pongrác: Mi lesz velünk?	3-4.	27-42.
Papócsi László: Az agrármodernizáció néhány sajátossága	2.	5-16.
Prugberger Tamás: A földtörvénynek, a szövetkezeti és az átmeneti törvénynek a kárpótlási törvénnyel összefüggő alkotmányjogszerűsége	1.	48-64.
Prugberger Tamás: A mezőgazdasági, földtulajdoni, földhasználati és termelési viszonyok jogi rendezésének funkcióelmélete és krízise fejlődéstörténeti tükrőben	3-4.	142-160.
Tóth László: A mezőgazdaság energia-inputjának lehetséges változásai: költségek és dilemmák	3-4.	142-160.
Zsarnóczai J. Sándor: A privatizáció hatása a magyar mezőgazdaság fejlesztési lehetőségeire	2.	17-30.

TÁRSADALOM ÉS POLITIKA

- Berki Erzsébet - Orolin Zsuzsa:** Munkaadói szerep az államháztartási szférában 3-4. 161-186.
- Diczig István:** A gazdasági bűnözés új jelenségei 1. 83-91.
- Hegedűs István:** Az etatista bürokrácia politikai hatalma és tulajdonlása 2. 63-76.
- Hideg Éva:** A hazai szakképzés jövője 3-4. 209-226.
- Kappéter István:** Attitűdváltozások kaotikus időszakban 1. 92-97.
- Lakatos Gyula:** A multinacionális vállalatok tevékenységének szociális hatásai 1. 76.-82.
- Mihalik István:** A budapesti királyi magyar tudományegyetemi kar megalakításának előtörténete 3-4. 227-270.
- Nováky Erzsébet:** Jövő és értékvtáltás 3-4. 187-208.
- Prugberger Tamás:** Néhány felvetés a felsőoktatási törvény és a felsőoktatási politika korrekciójához 2. 53-62.

NEMZETKÖZI KITEKINTÉS

- Balázs Judit:** Afrikai gazdasági viszonyok a gyarmatosítás kezdetén 2. 151.-158.
- Balázs Judit:** A veszélytényezők összefüggései és együttes hatásuk Közép-Európa biztonságára 3-4. 282-292.
- Borbély József:** A globalizáció és a nemzeti identitás Közép-Kelet-Európában 2. 111-150.
- Demmelasch Habte:** Power crisis, social insecurity and deepening of poverty in Ethiopia 2. 159-177.
- Gáspár Tamás:** A regionális tipológia ismerveinek vizsgálata 2. 85-110.
- Kovács Géza:** Változatos terek, változatos környezeti kihívások 2. 77-84.
- Láng István:** A környezetbiztonság természeti, műszaki és társadalmi vonatkozásai 3-4. 271-281.
- Plenter János:** Magyarország és az Európai Unió 3-4. 293-301.
- Rétvári László:** Közép-Európa földrajzi igazsága 1. 98-139.
- Szabó Béla:** Alternatív utak Európa fejlődésében 1. 140-149.

VITA

Magyari-Beck István: Energiaválság, de az emberi energia válsága tükrében (Tézisek)	1.	174-175.
Magyari-Beck István: A hiány mint az alkotás kiindulópontja	2.	178-186.
Ploetz Manfred: Supervision und Qualitätssicherung	3-4.	302-318.
Sárkány Pál: A jövő század aranycsináló ipara	1.	169-173.
Szendrőné Font Erzsébet: A szellemi környezetszennyezés néhány aktuális problémája	3-4.	321-327.
Szretykó György: A magyar jövő kutatás új eredményei	1.	150-168.
Szretykó György: A gazdasági joghézagoktól a gazdasági bűnözésig.	3-4.	319-320.

KÖNYVSZEMLE

Szretykó György: Kultúra és piac	1.	176-187.
---	----	----------

EGYÉB

Az 1994. évi tartalomjegyzék	1.	188-191.
------------------------------	----	----------

Összeállította: dr. Szretykó György

A szedés a Társadalomkutató- és Előrejelző Intézetben készült.
A szedést Bosnyákovits Józsefné készítette,
a tördelés Kocsis Gábor munkája.
A nyomtatás 1996. júliusában készült

Ára: 500.– Ft